

LOGICA '95. Proceedings of the 9th International Symposium

Eds. Timothy Childers, Petr Kolář a Vladimír Švoboda.
Filosofia, Praha 1996, 240 s.

Každoročnou, medzi logikmi aj analytickými filozofmi medzinárodne očakávanou udalosťou býva podujatie organizované Oddelením logiky Filozofického ústavu Akadémie vied Českej republiky – konferencia Logica na zámku v Libliciaciach. Roku 1995 sa uskutočnil už deviaty ročník tohto čoraz prestížnejšieho sympózia. Stalo sa tiež dobrým zvykom, že akademické nakladateľstvo FILOSOFIA pravidelne publikuje zborník príspevkov, ktoré odzneli na stretnutí.

Nebolo tomu inak ani minulý rok, keď vyšiel zborník z konferencie Logica '95. Zostavili ho Timothy Childers, Petr Kolář a Vladimír Švoboda. Obsahuje 22 statí, z ktorých najkratšia má dve strany a najdlhšia dvadsať dva. Prvá je matematického charakteru a k jej atribútom patrí stručnosť a hutnosť výkladu, kým druhá je venovaná filozofickej logike, či sémantike, čo umožňuje autorovi uplatniť väčšiu jazykovú voľnosť. Tým, samozrejme, nechcem povedať, že dlhšie state sú preto menej obsažné, že ich charakterizuje prázdna hra so slovami. Chcem tým iba doložiť, že v zborníku sú jednak state striedmych matematikov a formálnych logikov, ako aj (analytických) filozofov, takže príspevky sú dobrou ukážkou toho, s akými témami sa možno stretnúť na sympóziách z logiky. Zostavovatelia (azda aj) preto knihu rozčlenili na dve časti: v jednej sú skoncentrované príspevky, v ktorých centre pozornosti sú rozličné problémy tzv. "filozofickej" logiky a logickej metódy vo filozofii a lingvistiky, kým druhá časť zahŕňa predovšetkým články venované "matematickej" logike a logickej metóde v základoch matematiky a vo vede. V oboch častiach čitateľ nájde po 11 príspevkov.

Ako prvá je zaradená stať *Desire as Belief II* (s. 3-13) od známeho Davida LEWISA, v ktorej sa interpretuje a kritizuje humovské podriaďovanie rozumu vášňam (pravdaže, v patričnom "analytickom balení"). Aj druhá stať čerpá námet z myšlienky filozofa 18. storočia. Keith HOSSACK v článku *Is the Necessary the Apriori?* (s. 15-30) oživuje Kantovo stotožnenie nevyhnutnosti a apriórnosti. Predkladá také chápanie oboch pojmov, na ktoré sa nevzťahuje známa Kripkeho kritika tohto stotožnenia. Kripke vo svojej kritike vychádzal z idey, že kým nevyhnutnosť je metafyzický pojem, apriórnosť je pojem epistemologický, takže nie sú identické, no zároveň je možná existencia nevyhnutnej aposteriornej pravdy, ako aj kontingentnej apriórnej pravdy. Hossack ukazuje, že pri určitom chápaní oboch pojmov takéto kombinácie nie sú možné, a apriórnosť a nevyhnutnosť sú koextenzívne.

Kým obe spomenuté state sa historickými myšlienkami iba inšpirovali, tretí článok predkladá pravé historické skúmanie: John SHOSKY v *Logic and Covert Epistemology: Russell's Use of Logical Form in 1913* (s. 31-38) hovorí o Russellovom rukopise *Theory of Knowledge*, publikovanom z pozostalosti až roku 1984.

V stati Janne HIIPAKKA (*A Philosophical Problem in Martin-Löf's Type Theory*, s. 39-46) sa analyzujú filozofické aspekty teórie typov Martin-Löfa.

O deduktívnom usudzovaní sa tvrdí, že jeho úlohou je urobiť v závere explicitným to, čo v je premisách obsiahnuté už implicitne. Z toho však vyplýva, že deduktívny úsudok s informatívnym záverom je nesprávny. Touto problematikou sa zaoberá stať *Deductive Reasoning and the Fallacy of Begging the Question* (s. 47-56) od Patricka McGRATHA. Český logik Petr KOLÁŘ vo svojom vynikajúcom príspevku *Corresponding to What?* (s. 57-65) rieši problém, ktorý vzniká v korešpondenčnej teórii pravdy. Ukazuje, že tradičná verzia teórie nie je korektné sformulovaná. Používa totiž termín štrukturálneho izomorfizmu medzi nositeľmi pravdy, t.j. vetami alebo ich významami, a faktmi, ktoré robia vety alebo významy pravdivými. Ten istý fakt však možno zachytiť viacerými vetami s rozličnou štruktúrou, takže požiadavka izomorfnosti je ohrozená. Kolář ukazuje, medzi čím možno postulovať korešpondenciu, aby korešpondenčná teória fungovala a zároveň sa splnila požiadavka izomorfnosti.

Renomovaný poľský logik Jan WOLEŃSKI (*Logical Squares: Generalizations and Interpretations*, s. 67-76) interpretuje tradičnú náuku o logických štvorcoch. S problémami ontológie logiky sa potýkal Reinhardt GROSSMANN (*Logic and Ontology*, s. 77-83). Tradičné sudy, bolzanovské vety osebe, fregeovské usudzovateľné obsahy ani myšlienky, nie sú, podľa neho, vhodnými kandidátmi na predmet logiky. Namiesto toho sa mu ako predmet skúmania omnoho nádejnejšie zdajú byť stavy vecí. Bernhard WEISS je zastúpený staťou *Anti-realism, Truth-Value Links and Tensed Truth Predicates* (s. 85-102) a Oliver LEMON článkom *First-Order Theory Change with Intuitionistic and Dynamic Semantics* (s. 103-124). Prvú časť uzatvára príspevok Jari PALOMÄKIHO *On Constructing Complex Numbers in Transparent Intensional Logic* (s. 125-127).

Druhú časť, kde, ako sme už spomenuli, je tiež sústredených 11 príspevkov, uvádza stať známeho logika Paula BENACERAFFA *Recantation or Any Old ω -Sequence Would Do After All* (s. 129-135). Metodologickej problematike teórie matematických dôkazov sa v stati *Proofs and Arguments in Mathematics: Remarks on the Foundation of Mathematics Somehow in the Spirit of Wittgenstein* (s. 138-152) venuje Pirmin STEKELER-WEITHOFER. O metodológii matematiky je aj ďalší príspevok, z pera Catherine A. WOMACKOVEJ (*Logical versus Heuristic Falsification in Mathematics: the Case Against Lakatos*, s. 153-168). Čitateľ tu nájde aj článok Kamily Bendovej *Natural Numbers without Addition (What Are the Requirements on an Ordering of Natural Numbers to Be the "Right" One?)* (s. 169-170). Nadväzujúc na Davida Lewisa, sa kondicionálmi zaoberá Alan HÁJEK v *The Fearless and Moderate Revision: Extending Lewis' Triviality Results* (s. 171-178). Nasledujú príspevky od ďalších dvoch českých účastníkov konferencie: Ivana KRAMOSILA (*Some Remarks on Philosophical Aspects of the Laws of Large Numbers*, s. 179-197) a Petra JIRKŮ (*Logic for Reasoning from Facts*, s. 199-207).

Náš pohľad na svet je do veľkej miery determinovaný kauzalitou. Preto nové prístupy založené na pojme chaosu môžu spôsobiť rozklad nášho svetonázoru. Nad

oboma pojmiami a ich možným vzťahom sa zamýšľa Max URCHS v *Causality in Chaotic Environment: Does Strong Causality Break Down in Deterministic Chaos?* (s. 209-215). Po stati Stanleyho MUNSATA *On the Origin of the Species Computer or Why There Are No Connectionist Calculators* (s. 217-225) nasleduje pomerne technický článok Jana BERGA *Bell's Theorem and Quantum Logic* (s. 227-232) a zborník uzatvára príspevok Ondreja MAJERA a Timothy CHILDERSA *The Money Pump as the Game* (s. 233-240) o pravdepodobnosti a preferencii.

Skôr, ako som napísal túto stručnú informáciu, nakladateľstvo FILOSOFIA vydalo zborník *Logica '96* z minuloročnej konferencie a toto leto sa uskutočnilo sympóziu *Logica '97*. Na záver môžem čitateľovi, ktorý túži dozvedieť sa, na čom v súčasnosti logici pracujú, odporučiť tento, ako aj ďalší vydaný a chystaný zborník zo spomenutých podujatí.

Marián Zouhar

Vážená čitateľská obec!

Redakcia časopisu je nútená upozorniť Vás na zvýšenie ceny od budúceho roku, ku ktorému nás donútilo neustále zvyšovanie vydavateľských nákladov. Veríme, že zvýšenie ceny na 35,- Sk za 1 číslo nepostihne Váš záujem o jeho kúpu. Ročné predplatné v roku 1998 bude teda činiť 140,- Sk. Redakcia je presvedčená, že kvalitné príspevky, ktoré budú i naďalej publikované na stránkach nášho i Vášho časopisu i na budúci rok, budú zábezpekou Vašej pretrvávajúcej priazne.

Oznamujeme čitateľom, že ohlásené pokračovanie Gahérovho článku *Princípy stoickej logiky I* (**Organon F** 4, č.3, 215-245) sme museli z technických príčin presunúť do budúceho čísla. Ďakujeme za porozumenie.

Redakcia